

Plagiatbegrepet – i spennet mellom forskningsetikk og juss

Forskningsetisk forum, 19. september 2013

Professor Ole-Andreas Rognstad

Plagiatbegrepets opprinnelse

- Plagiarus = menneskerov
  - Martial (40 – 102/104 e. Kr.), romersk dikter som sammenliknet sine dikt med frigitte barn og dem som tilegnet seg diktene uten lov som menneskerøvere
- Mange eksempler på plagiatbeskyldninger i antikkens Hellas, i romertiden og senere
- Lenge før forskningsetikkens og opphavsrettens fremkomst
- Opprinnelsen understreker alvorligheten

Plagiatbegrepets natur og anvendelse

- Ikke først og fremst et rettslig begrep, men et moralbegrep
- Men benyttes både i forskningsetikken og i jussen (opphavsretten)
- Ikke likt innhold, men *kjernen* er den samme

Plagiat i forskningsetikken

- Eks.: NESH pkt. 28: «Å plagiere ... er å *stjele* stoff fra andre forfattere eller forskeres arbeider og *utgi det som sitt eget*» (uth her)
- Definisjonens essens er godt i samsvar med praksis internasjonalt
- To grunnleggende elementer
  - Å tilegne seg noe andre har skapt eller gjort
  - Pretendere at man har skapt/gjort det selv

Plagiat betegner alvorlige brudd på forskningsetiske normer

- Jf. forskningsetikkloven § 5 annet ledd:
  - «Plagiering» likestilles med «andre alvorlige brudd med god vitenskapelig praksis»
- Må has in mente når plagiatnormen praktiseres
- Åpenbart subjektive elementer i plagiatbegrepet
  - Ligger implisitt i det å utgi noe andre har skapt/gjort som sitt eget
  - Noe man gjør bevisst, ikke i vanvare
  - «Svindel»

Plagiatbegrepets subjektive side

- Det subjektive elementet har alltid spilt en rolle
- Men både i de forskningsetiske retningslinjene (NESH) og i forskningsetikkloven: Uheldig sammenblanding av forskningsetisk og juridisk tilnæringsmåte
- NESH pkt. 27: «Eksempler på alvorlige, *forsettlig* eller *grovt uaktsomme* normbrudd, er fabrikkering og forfalskning av datamateriale og *plagiat*» (uth her)
- Forskningsetikkloven § 5 annet ledd: «*plagiering* som er begått *forsettlig* eller *grovt uaktsomt*» (uth her)

Forskningsetikkloven § 5 annet ledd: To problemer

- (i) Plagiat fremstår som objektiv gjerningsbeskrivelse som må suppleres med subjektive vilkår (forsett eller grov uaktsomhet)
  - Oppbyggingen strider mot plagiatbegrepets natur. Plagiat som moralbegrep
- (ii) Det subjektive «tilleggselementet» beskrives vha juridiske termer (forsett eller grov uaktsomhet)
  - Ikke nødvendigvis i samsvar med den forskningsetiske forståelse av plagiat

Sluttpoenger

- Plagiatbegrepet er konseptuelt sett ikke så problematisk
- Vanskeliggjøres av sammenblanding mellom forskningsetikk og juss
- Samtidig: Viktig med rettssikkerhetstenking i plagiatsaker
- Kan ivaretas ved at forskningsetikken rendyrkes såfremt plagiatbegrepet forbeholdes *alvorlige* normbrudd. Det subjektive element er viktig